

حلاوت سنان

احکام

دکتر محمد اسدی گرمارودی
دانشیار دانشگاه صنعتی شریف

سرشناسه :	اسدی گرمارودی، محمد، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور :	حلاوت تبیان ۱ احکام : تفسیر آیات مشکله قرآن کریم / محمد اسدی گرمارودی. ؛ ویراستار امید آهنگچی.
مشخصات نشر :	تهران: رویش نو، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری :	۲۴۸ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک :	۹-۰۱-۸۱۵۲-۶۰۰-۹۷۸:۹۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	کتابنامه:ص. [۲۳۹]-۲۴۵؛ همچنین به صورت زیر نویس.
یادداشت :	نمایه.
موضوع :	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
سازمانده :	آهنگچی، امید، ۱۳۵۴ -، ویراستار
زبان :	۱۳۹۴ ح ۴۷ الف / BP۹۸
رده بندی دیویی :	۲۹۷/۱۷۹
شماره کتابشناسی ملی :	۷۳۳ ۴۰۶

رویش نو

حلاوت تبیان ۱؛ احکام

نویسنده: دکتر محمد اسدی گرمارودی

ویراستار علمی: دکتر امید آهنگچی

ناشر: رویش نو

نوبت چاپ: اول / زمستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰۰ جلد

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹-۰۱-۸۱۵۲-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۲-۰۰-۸۱۵۲-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران- صندوق پستی: ۳۹۷-۱۴۱۱۵

فهرست

مقدمه ۱۱

فصل اول: روش

موضع اختلاف شیعه و عامه ۳۰

اشکال علمای شیعه برداشت عامه از معنای تطوع ۳۲

اختلاف شیعه و عامه در حکم و عمل ۳۵

استدلال مفسران شیعه در تبیین برداشت خود ۳۶

شواهدی از قرآن کریم مبنی بر خیر بودن انجام احکام ۳۸

استدلال علمای شیعه در رد برداشت عامه از حکم ۴۱

آیات مورد بحث در دیدگاه روایات ۴۵

دیدگاه فخر رازی درباره آیه و پاسخ به او ۴۸

روایات شیعه در باب روزه مریض و مسافر ۶۲

روایات عامه در باب روزه مریض و مسافر ۶۸

آیا ماه مبارک رمضان همیشه کامل و سی روزه است ؟ ۷۳

دیدگاه اخباریون در این زمینه ۸۳

جمع‌بندی ۸۵

فصل دوم: وضو

تأیین موضع اختلاف و نقد آن ۹۱

الف) معنای «غسل» و «وجه» در لغت ۹۱

ب) معنای غَسَلِ صورت در آیه ۹۲

ج) غَسَلِ دست‌ها و بیان آیه شریفه ۹۳

تفاوت قید مَسَح و قید حکم و تأثیر آن در معنای قضیه ۹۵

«إلی» قید موضع یا قید حکم؟ ۹۶

نحوه شستن دست‌ها در وضو از دیدگاه سنت ۱۰۱

د) حکم مسح سرو پا ۱۰۲

ه) «مَسَح» پا یا «غَسَل» پا؟ ۱۰۶

توجیه دیدگاه عامه در بیان فخر رازی ۱۱۱

جمع‌بندی ۱۱۴

فصل سوم: نماز مسافر

نخستین موضع اختلاف: اختیاری بودن حکم در عمل ۱۲۰

آیا حکم تقصیر در نماز، تمام نمازها را در بر می‌گیرد؟ ۱۲۶

- دومین موضع اختلاف: آیا تقصیر در نماز تنها به شرط خوف است؟ ... ۱۲۷
- شواهدی از عامه مبنی بر قصر نماز در سفر توسط پیامبر ﷺ ۱۲۹
- دیدگاه شیعه درباره قصر نماز در سفر و نقد دیدگاه عامه ۱۳۹
- جمع بندی ۱۴۸

فصل چهارم: خمس

- نخستین موضع اختلاف: معنای «غنیمت» ۱۵۲
- الف) سرایت حکم از موارد خاص به عام ۱۵۳
- لزوم توجه به تفاوت وظایف اخلاقی و فقهی ۱۵۷
- ب) معنای لغوی غنیمت ۱۵۸
- دیدگاه عامه در نخستین موضع اختلاف و نقد آن ۱۶۲
- موارد تعلق خمس به غیر از غنائم جنگی در کتب عامه ... ۱۶۳
- عمومیت معنای غنیمت در میان علمای عامه ۱۶۸
- بیان مرحوم آیت الله بروجردی در عمومیت خمس ۱۷۰
- نتیجه سخن در تخصیص حکم خمس ۱۷۲
- دیدگاه شیعه در باب غنیمت و وجوب خمس در آن ۱۷۳
- دومین موضع اختلاف: موارد مصرفی خمس ۱۷۷
- معنای ذی القربی و مصادیق آن ۱۷۹
- دفع یک شبهه ۱۸۳

۱۸۸.....	عموم یا خصوص آخرین گروه موارد مصرفی خمس
۱۸۹.....	توجه قرآن و معصومین علیهم السلام به لزوم رفع نیازهای اقتصادی جامعه
۱۹۷.....	سهم سادات و شبهه تبعیض
۲۰۷.....	تمایز خاندان اهل بیت علیهم السلام و لزوم توجه به یک نکته
۲۰۹.....	برتری خاندان اهل بیت علیهم السلام با توجه به روایات شیعه و عامه
۲۱۵.....	انگیزه‌های سلب حق اهل بیت علیهم السلام
۲۱۶.....	قرآن کریم و نمونه‌های تفضیل و برتری
۲۲۴.....	جمع‌بندی

فهرست‌ها

۲۳۱.....	فهرست آیات
۲۳۵.....	فهرست روایات
۲۳۹.....	فهرست منابع

اعتقاد بر این است که پیامبر اسلام ﷺ، خاتم پیامبران ﷺ و اسلام، کامل‌ترین ادین بوده و قرآن کریم نیز آخرین و کامل‌ترین کتاب وحی برای «هدایت» انسان‌هاست، اما وجود اختلاف نظرهایی سبب شده است که تفسیر برخی از آیات، مشکل به نظر آیند؛ به نحوی که از جانب برخی مفسرین «آیات مشکله» خوانده شوند. همین عنوان، این شبهات را در اذهان عده‌ای برانگیخته است که مگر در قرآن کریم اشکالی وجود دارد که صحبت از تفسیر آیات مشکله به میان آمده است؟! یا «چرا باید برخی از آیات این کتاب هدایت، پیچیده به نظر آید و تفسیر و فهمشان مشکل باشد، به نحوی که حتی برخی از فرق اسلامی در برداشت از این آیات دچار اختلاف آرا شوند؟»، «آیا این امکان وجود نداشت که آیات به گونه‌ای بیان شوند که جای هیچ شبهه‌ای باقی نماند؟» و «آیا -نعوذ بالله- خداوند در انجام این کار ناتوان بوده است؟»

به طور مثال، پرسیده می‌شود که چرا با وجود اهمیت بحث امامت، خداوند صراحتاً از علی بن ابی طالب (علیه السلام) به عنوان جانشین بر حق پیامبر ﷺ نام نبرده، بلکه با رمز و کنایه فرموده است: «جانشین پیامبر ﷺ

کسی است که آن گونه در رکوع انعام می کند و انگشترش را می بخشد؟^۱ یا در آیه تطهیر، اهل بیت علیهم السلام را به صورت کلی معرفی می نماید و می فرماید:

﴿... إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾^۲

... به درستی که خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد.

یا اینکه چرا برخی آیات به گونه ای هستند که نه تنها میان شیعه و عامه و فرق مختلف، بلکه میان نحله های گوناگون شیعه نیز بر سر تفسیر آن ها اختلاف ایجاد می شود و مشکلاتی پدید آمده است؟ آیه ۱۸۴ از سوره مبارکه بقره یکی از این آیات است. خداوند در این آیه چنین می فرماید:

﴿أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

چند روز معدودی را (باید روزه بگیرید)، هر کس از شما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را (روز نذر) و بر کسانی که روزه برای آن ها طاقت فرساست (همچون بیماران مزمن و پیر مردان و پیر زنان) لازم است کفاره بدهند، مسکینی را اطعام کنند و کسی که کار خیر را انجام دهد، برای او بهتر است و روزه داشتن برای شما بهتر است اگر بدانید!

۱- سوره مائده، آیه ۵۵: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ﴾: سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آن ها که ایمان آورده اند؛ همان ها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند.

۲- سوره احزاب، آیه ۳۳

شیعه معتقد است اگر فردی در ماه مبارک رمضان مریض بود یا با ملاک شرع مسافر محسوب می‌شد، باید افطار کند و به تعداد روزهایی که روزه نگرفته است، بعد از ماه مبارک رمضان روزه بگیرد؛ اما برخی از عامه عقیده دارند که باید در سفر هم روزه گرفت!

یا عبارت «فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ» در آیه ۱۸۵ سوره مبارکه بقره،^۱ از سوی همه علمای اهل حلی^۲ این گونه تفسیر شده است که اگر کسی با عذر موجه شرعی نتوانست روزهای از ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد، باید پس از اتمام آن

۱- «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُزِيلُوا عَنْكُمُ الرِّيبَ أَلَمْ يَعْلَم بِمَا تَصْنَعُونَ» (روزه، در چند روز محدود) ماه رمضان است؛ ماهی که قرآن، رای راهنمایی مردم و نشانه‌های هدایت و فرق میان حق و باطل، در آن نازل شده است. پس آن کس از شما که در ماه رمضان در حضر باشد، روزه بدارد! و آن کس که بیمار یا در سفر است، روزهای دیگری را به جای آن، روزه بگیرد! خداوند، راحتی شما را می‌خواهد، نه زحمت شما را. هدف این است که این روزها را تکمیل کنید و خدا را بر اینکه شما را هدایت کرده، برتر بشمارید باشد که شکرگزاری کنید.

۲- مراجع تقلید شیعه که صاحب فتوا و اهل اجتهاد هستند و همه عالمان دینی که دخالت عقل در استنباط احکام شرعی را لازم دانسته و در کنار کتاب و سنت، اجماع و عقل را هم پذیرفته‌اند؛ علم اصول فقه نیز بر همین اساس تنظیم شده است.

ماه، به تعداد همان روزها روزه بدارد، اما اخباریون^۱ - که گروهی از شیعیان هستند - بر این باورند که عبارت مذکور به معنای آن است که اگر ماه مبارک رمضان ۲۹ روز بود، باید ۳۰ روز، روزه گرفته شود تا تکمیل گردد!

برای پاسخ اجمالی به چنین شبهاتی، توجه به چهار نکته ضروری

است:

۱- اخباریون گروهی بودند که تحت تأثیر اشاعره در دنیای شیعه پدیدار گشتند. اشاعره همان گروهی هستند که سر دسته ایشان، «ابوالحسن اشعری» - از نوادگان ابوموسی اشعری - می باشد. و هر ه آن کسی است که در مقدس مآبی درجه ای تمام داشت و در ده انگشت خویش انجمنی می زد و در جریان حکایت، حق! را به معاویه داد و علی (ع) را خلع نمود. عقیده اشاعره این بود که ما، حق تفکر و تعمق در دین را نداریم؛ حال آنکه این امر، خلاف تأکید صریح قرآن که «فکر کنید و تأمل کنید» است که در قالب استفهام انکاری در جای جای آن به چشم می خورد و بیان می دارد: «أفلا يتدبرون؟»، «أفلا يعقلون؟»، «أفلا يتفكرون؟». عقیده اشاعره هم که در عقیده شیعه نیز ریشه دواند و متأسفانه رگه هایی از تفکر اشعری در دنیای تشیع نیز موج زد. نخستین کسی که اخباری گری را در شیعه رواج داد، «ملا امین استرآبادی» بود و این مدتی در مکه و مدینه بیتوته کرد و سپس کتاب «فوائد المدنیة» را نوشت که مدعی حایده هایی است که در مدینه کسب کرده است. وی در ابتدای این کتاب می نویسد: «پیامبر (ص) را در خواب دیدم و ایشان امر نمود که این کتاب را بنویسم! نکته قابل تأمل اینجاست که این عبارت و این ادعا شبیه به همان ادعا و عبارتی است که «ابن تیمیه» در ابتدای کتاب «منهاج السنة» خود می آورد؛ وی نیز می نویسد: «من مدتی در کعبه بیتوته کردم. پیامبر (ص) را در خواب دیدم و ایشان فرمودند این کتاب را بنویس». ابن تیمیه یکی از سر سخت ترین دشمنان اهل بیت (ع) و بنیان گذار تفکروهاییت می باشد.

۱- دقت در آیاتی که با نام آیات مشکله قرآن کریم خوانده شده‌اند، این مطلب را روشن می‌کند که جدا از برخی پیچیدگی‌ها، یکی از دلایل ایجاد شبهه نسبت به آن‌ها، غرض‌ورزی عده‌ای بوده است که با هدف لوث کردن حقیقت، در جهت نیل به اهدافشان سعی در ایجاد ابهاماتی نموده‌اند.

عنوان نمونه این امر در سنت پیامبر ﷺ چنین آشکار می‌شود که ایشان ده سال در مدینه به عنوان امام جماعت، اقامه نماز نمودند و افراد بسیاری آن - سرت ﷺ را در حال نماز دیده بودند؛ با وجود این شرایط، سنت پیامبر ﷺ را اقامه نماز آن قدر پیچیده نبود که امروزه، علاوه بر وجود تفاوت در ادای نماز من شده و عامه، حتی در میان فرق گوناگون عامه نیز شاهد یکپارچگی در نحوه اقامه آن نباشیم. با دقت در این نمونه، نتیجه می‌گیریم که نمی‌توان همه پیروان اسی از مشکل بودن قرآن کریم دانست؛ بلکه باید توجه داشت که عده‌ای با سوءنیت، پاره‌ای مطالب را پیچیده جلوه می‌دهند تا مانع فهم صحیح آن گردند؛ کما اینکه با سنت صریح پیامبر ﷺ نیز چنین کردند و امروز هم هنوز ردپای سوءنیت از این گونه اغراض دیده می‌شود.

۲- اگر قرار بود تمام جزئیات قابل استنباط از آیات، در قرآن کریم بیان شوند، حجم آن چنان می‌شد که دیگر معجزه محسوب نمی‌گردید؛ چراکه ایجاز مورد نیاز قرآن کریم، به عنوان معجزه الهی از میان برداشته می‌شد و بدین ترتیب، اعجاز آن زیر سؤال می‌رفت؛ به همین دلیل بیان همه جزئیات، اساساً در شأن این کتاب آسمانی نیست. خداوند نیز در قرآن

کریم صراحتاً به این نکته اشاره می‌کند و می‌فرماید:

«... وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ...»^۱

... و ما این ذکر (قرآن) را برتوناژل کردیم تا آن را برای مردم بیان کنی....

و در جایی دیگر چنین بیان می‌دارد:

«وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ»^۲

ما آن را برتوناژل نکردیم مگر برای اینکه آنچه را در آن اختلاف دارند، برای آن‌ها روشن کنی و مایه هدایت و رحمت است برای قومی که ایمان می‌آورند.

عبارت «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ» در آیه مذکور، روشن می‌سازد که خداوند در قرآن کریم، تنها به بیان کلیات اکتفا کرده و تبیین و توضیح آن را به پیامبر ﷺ واگذار کرده است؛ در نتیجه انسان‌ها باید برای دریافت جزئیات و تبیین آیات، به اصل آن که بامبر ﷺ و ائمه علیهم السلام هستند و از جانب خداوند، عالم به این حقایق می‌باشند رجوع کنند تا جزئیات برای ایشان آشکار و مبرهن گردد.

خداوند در آیه ۵۹ از سوره مبارکه نساء چنین می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَ الرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا»

۱- سوره نحل، آیه ۴۴

۲- همان، آیه ۶۴

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اطاعت کنید خدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الامر (اوصیای پیامبر) را! و هر گاه در چیزی نزاع داشتید، آن را به خدا و پیامبر بازگردانید (و از آن‌ها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رستاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

در آیه فوق نیز با بیان عبارات «أَطِيعُوا اللَّهَ»، «أَطِيعُوا الرَّسُولَ» و «أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ»، بلافاصله و پشت سرهم، خداوند به روشنی امر می‌فرماید که باید مطیع رسول صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام شوید تا در نتیجه‌ی این اطاعت و به داوری پذیرفتن ایشان در اختلافات، عاقبتی نیکو برای خود رقم بزنید.

۳- قرآن کریم، - روح‌القدس ص ۱۰۱- تا اشاره می‌فرماید که یکی از حکمت‌های ابهام عمدی و پیچیدگی ظاهری برخی از آیات، شناخته شدن غرض و رزان است. این نگرش در قرآن کریم اس‌کونا بیان شده است:

﴿أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتَزَكَّوْا أَنْ يَقُولُوا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾^۱

آیا گمان بردید همین که گفید ایمان آوردیم، دیگر مورد آزمایش قرار نمی‌گیرید؟!۱

خداوند در پاسخ به این استفهام انکاری، خود بخود چنین می‌فرماید:

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾^۲

۱- سوره عنکبوت، آیه ۲

۲- سوره آل عمران، آیه ۷

او کسی است که این کتاب (آسمانی) را بر تو نازل کرد که قسمتی از آن، آیات «محکم» (صریح و روشن) است که اساس این کتاب می باشد (و هرگونه پیچیدگی در آیات دیگر، با مراجعه به این ها، برطرف می گردد.) و قسمتی از آن، «متشابه» است؛ اما آن ها که در قلوبشان انحراف است، به دنبال متشابهاتند تا فتنه انگیزی کنند (و مردم را گمراه سازند) و تفسیر (نادرستی) برای آن می طلبند؛ در حالی که تفسیر آن ها را، جز خدا و راسخان در علم نمی دانند. می گویند: «ما به همه آن ایمان آوردیم؛ همه از طرف پروردگار ماست.» و جز صاحبان عقل، متذکر نمی شوند (و این تیقت را درک نمی کنند).

ایمده کور - ذکر این نکته است که از جمله آیات قرآن کریم، آیات محکمات هستند، که نام الکتاب می باشند؛ بدین معنا که مطالبی روشن، واضح و مشخص؛ آری، انند: «وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ»^۱ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»^۲ یا «... لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...»^۳.

اما دسته ای دیگر از آیات، «متشابه» هستند که در بیش تر موارد، افراد را دچار تردیدهایی کرده اند و در نتیجه ی آن ها برخی سؤالات به اذهان عده ای خطور کرده است. سؤالاتی چون: «آیا ممکن است همه آیات، محکم باشند و آیات متشابه وجود نداشته باشند؟!» و «مگر خداوند قادر به محکم قرار دادن همه آیات نبوده است؟! یا «اگر چنین نیست، او قادر مطلق است، پس علت متشابه قرار دادن این آیات چیست؟».

۱- سوره انعام، آیه ۷۲: نماز را به پا دارید.

۲- سوره بقره، آیه ۱۸۳: ای افرادی که ایمان آورده اید! روزه بر شما نوشته شده است، همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد تا پرهیزکار شوید.

۳- سوره صافات، آیه ۳۵: ... نیست خدایی جز خدای یگانه ...